

Poeziile despre viețuitoare folosite în activitatea didactică din grădiniță

Prof.înv.preșc. Ilescu Valentina

Școala Gimnazială „Prof. Mihai Sîmbotin” Cîrligele, Vrancea

Poeziile despre viețuitoare au o contribuție însemnată la lărgirea orizontului de cunoștințe al copiilor preșcolari. Viețuitoarele sunt surprinse în armonia generală a naturii, subordonându-se legilor nescrise ale acesteia sau în raport cu existența umană. Dar în cele mai multe poezii, viețuitoarele au însușirii omeneste, ele vorbesc și se comportă asemeni unor copii, din întâmplările acestora, preșcolarii desprinzând reguli de comportare civilizată. Întâmplările prin care trec ființele mici sunt adevărate lecții de viață pentru copii.

Poezii și-au dedicat poeziile lor atât micilor insecte, cât și păsărilor și animalelor domestice.

A) POEZIILE DESPRE INSECTE: greiere și furnică sau cele despre albină și bondar, prezintă prin antiteză calități și defecte specifice omului: hărnicia și lenea. Hărnicia este o virtute, lenea este pedepsită chiar și în lumea insectelor.

Prisaca este un ciclu tematic în care poetul **Tudor Arghezi** omagiază existența albinelor din stup, sub forma unor povești despre calendarul natural al albinelor într-un an: existența albinelor în stup în vreme de iarnă, zborul din floare în floare în timpul primăverii, regulile ce asigură securitatea stupului și pedepsirea răufăcătorilor ce poftesc la mierea adunată cu atâta trudă.

În *Stupul lor*, descriind viața din stupul albinelor, sunt sugerate forța și superioritatea muncii în colectiv. Imaginile însingurării date de frigul zăpezii contrastează cu lucrul neîncetat din interiorul stupului *împlinit de miere bună*, unde micile ființe alcătuiesc un singur trup:

Înlăuntru însă-n stup

Lucrătoarele sunt treze

Și făcând un singur trup

Nu-ncetează să lucreze.

Că niciuna n-a muncit

Pentru sine, ci-mpreună

Pentru stupul împlinit

Cu felii de miere bună.(T.Arghezi, *Stupul lor*)

Iscoada este un pastel închinat sosirii primăverii, când albina *gospodina* își începe neobositul zbor din floare în floare, pentru a aduna *probe de dulceață*. Pentru că semnele înfloririi sunt numeroase (izma, sulfina, verbina), ea se întoarce în stup, *după povață*, cu probe de dulceață. *Iscoada* este de fapt o albină cercetaș:

De cum s-a ivit lumina,

A ieșit din stup albina,

Să mai vadă, izma creață

A-nflorit de dimineață?(T.Arghezi, *Iscoada*)

Poemul *Paza bună* ilustrează aspecte din ordinea socială a stupului. Prevăzătoare, înainte de a pleca după mierea din flori, albinele își lasă copiii în *paza nepoatelor*, cu datoria să apere stupul în lumina zilei de muscoii și bondarii tâlhari care *umblă mierea să le-o fure*:

Însă paza-n stupi e bună,

Că târziu, după apus,

Colo jos, sub stupi, la lună,

Ei zăceau cu burta-n sus.(T.Arghezi, *Paza bună*)

Aceeași soartă o are și șoarecele din *Tâlharul pedepsit*. Având forma unei fabule, a cărui morală exemplifică forța de neînving a unui grup unit atunci când stupul este amenințat de răufăcători. Albina și șoarecele sunt caracterizate în antiteză: *albina-i slabă, mică și puțină*, pe când șoarecele *hoț și borfaș, lângă ea e un uriaș*. Încrezător în puterile lui, șoarecele se mințea că

dă-n stup de câte una, însă odată intrat în spațiul lor, el are de înfruntat întregul roi tăbărâte mii, grămadă care-l îmbracă cu ceară de la bot până la coadă, demonstrând forța celor mici adunați laolaltă: Nu ajunge, vream să zic,

Să fii mare cu cel mic,

Că puterea se adună

Din toți micii împreună.(T.Arghezi, *Tâlharul pedepsit*)

În poezia *Fetic*” este descrisă albina *cel mai mare inginer* din lume, care, pe întuneric, înfăptuiește construcții perfecte. Alcătuită pe baza unei interogații ample, poezia ilustrează roboteala zilnică a albinei ce adună, asemenea unui magician, *pulberi, stropi și leacuri*, indispensabile vieții oamenilor. Rezultatele muncii ei zilnice sunt miraculoase, cu atât mai mult cu cât este o viețuitoare modestă care nu se laudă cu rezultatele muncii ei, fiind pentru copii un model de modestie și hărnicie:

Pe-ntuneric, făr să știi,

Ai făcut bijuterii

Și minuni în toată clipa

Cu mustața și aripa.

Și, cum știi, muncind, să taci,

Nu te lauzi cu ce faci.(T.Arghezi, *Fetica*)

Un alt model de hărnicie din lumea insectelor este și furnica cea puternică care *duce-n spate un grăunte jumătate*. **Otilia Cazimir** prezintă în poezia *Gospodina* munca și grija furnicii pentru casă și copii. Furnica este mereu grăbită deoarece:

În mușuroi,

Nu e timp pentru zăbavă:

Că de n-ar fi de ispravă

Ar fi vai și-amar de noi!(O.Cazimir, *Gospodina*)

Și **Elena Dragoș** laudă hărnicia furnicii care muncește din zori cu grabă. În poezia *Furnica*

aceasta este descrisă simplu dar sugestiv:

Parcă-i sămânță de mac

Trupul vrednic și posac,

Dar în schimb, la o adică,

Înzecit cât el ridică!

- *Bravo, harnică furnică!*(E.Dragoș, *Furnica*)

În antiteză omul este *un munte*, dar se simte ca un grăunte, de la *vrednicia* furnicii oricine putând *învăța ceva*.

Hărnicia furnicii și lenea greierului sunt teme des folosite în poeziile pentru copii. În cunoscuta fabulă *Greierile și furnica* a lui **Tudor Arghezi**, greierele, care *și-a pierdut vara cântând*, văzând că vine viscolul și că nu are niciun fel de provizii *dete fuga... la vecina lui furnica*, ca să o roage să-i dea câteva boabe pentru a nu muri de foame, asigurând-o că-i va da cu dobândă înapoi și că *e om cinstit și de cuvânt*. Furnica harnică avea multe provizii, dar era zgârcită, și îl întreabă ce a făcut toată vara. Când greierele îi răspunde că *Astă-vară am cântat...cri-cri, gri-gri/ Nopti cu nopti și zi cu zi*, furnica îi dă replica:

- *Ai cântat? Îmi pare bine!*

Acum joacă dacă-ți vine!

Și calica de mătușe

Trânti ivărul la ușe.(T.Arghezi, *Greierile și furnica*)

Aceelași subiect este prezentat și în poezia *Balada unui greier mic* de **George Topîrceanu**, greierele simțindu-se necăjit de anticiparea refuzului furnicii de a-l ajuta.

Elena Farago realizează în poezia *Bondarul leneș* o adaptare originală a binecunoscutei

fabule a greierului și a furnicii de La Fontaine, imaginând un dialog dintre bondar și furnică, pentru a evidenția hărnicia acestei ființe mici care duce în spate grăunți de mei mai mari de trei ori decât statura ei. Miloasă, furnica îi dă crezare bondarului *ceapcân* care se jalește că nu are noroc de stăpâni buni și îl invită să muncească împreună. La refuzul lui, furnica îl ceartă ca o gospodină, înșelată de buna ei credință:

- *Vai de tine! Ce rușine*

Leneșule cerșetor,

Nici de milă, nici de silă

Nu ți-aș da un ajutor!...(E.Farago, Bondarul leneș)

Raportul dintre insecte și oameni este surprins în poezia *Gândăcelul* de **Elena Farago** cu scopul de a arăta copiilor că nu trebuie să chinuie micile viețuitoare, ci, dimpotrivă, să le ocrotească cu bunătate. Poeta nu dă un îndemn rece copiilor pentru a forma această deprindere, ci se folosește de o mică întâmplare pe înțelesul lor. Personificând un gândăcel care vorbește ca un copil, îl impresionează pe ascultător și contribuie la educarea sentimentului de dragoste și înțelegere pentru micile viețuitoare. Ea își imaginează bocetele unui gândăcel prins de un băiețel, care îl sufocă în pumnul său: *De ce m-ai prins în pumnul tău,*

Copil frumos, tu nu știi oare

Că-s mic și eu și că mă doare?

De ce mă strângi așa de rău?(E.Farago, Gândăcelul)

Gândăcelul îi cere băiatului să-l elibereze, invocând asemănări între viețile lor: are doar trei zile, o familie care îl iubește și îl va plânge dacă moare înainte de vreme. Rugămintele lui sunt ascultate mult prea târziu iar copilul desface pumnul atunci când sârmanul gândăcel nu mai respira *înțepenit pentru vecie*. În zadar încearcă copilul să repare greșeala *sufându-i aripile-n vânt*. Speriat de consecințele dramatice ale jocului său, băiatul plânge și promite părinților să îngrijească de acum înainte orice vietate *Oricât de făr-de-însemnătate/ Și-oricât de mică ar fi ea!* Copiii au obligația să ocrotească viețuitoarele mici din natură și să se bucure alături de acestea de bucuriile vârstei lor.

B) O altă categorie de viețuitoare des întâlnită în poeziile pentru copii sunt **PĂSĂRILE**. Odată cu venirea primăverii și reîntoarcerea păsărilor călătoare din țările calde, acestea își construiesc cuiburi pentru puișorii ce vor veni.

În poezia *Cuibul*, **Tudor Arghezi** prezintă măiestria cu care rândunelele își construiesc cuib *din casa veche* cu fulgi și lână:

Trage, dis-de-diminează,

Din saltea țigăie creață,

Și din perina de puf

Scoate câte un zuluț.(T.Arghezi, Cuibul)

Tot în timpul primăverii, și păsările de curte se bucură de puișorii abia ieșiți din ou, *ghemotoace de beteală*:

A ieșit din ou, la soare,

Cel din urmă puișor.

Se usucă pe-aripioare

Și-o pornește linișor.(O.Cazimir, Puișorul cafeniu)

Găina găsește o explicație plină de umor cu privire la diferența de culoare a ultimului pui *de ciocolată*.(*Puișorul cafeniu* de **Otilia Cazimir**)

Elena Farago, în poezia *Puișorul moțat*, pune pe seama diferențelor de înfățișare trăsăturile morale ale puiului *încălțat și moțat*. Din cei șapte pui ai cloștii numai unul *e moțat, și curat și încălțat*. Autoarea pune acest lucru pe seama cloștii care *o fi leneșă ori rea*, însă puișorul moțat aduce lămuriri: frații neascultători o fac de rușine *și de-aceea-s nespălați/ Și desculți și nemoțati*, pe când el este ascultător:

Dar eu stau cu mama mea

Și mi-i drag s-ascult de ea,

Și de-aceea sunt moțat

Că-s cuminte și curat.(E.Farago, *Puișorul moțat*)

Zarva păsărilor de curte este surprinsă în poezia *Câți ca voi!* De **George Topîrceanu**.

Surprinși de cât de sus s-au urcat, o găină cenușie și-un cocoș împintenat au început să se laude cotcodăcînd: *Nimeni nu mai e ca noi!* Li se alătură din corcoduș un pițigoi mititel și jucăuș care cântă *Câți ca voi!*

C) ANIMALELE DOMESTICE sunt și ele prezente în poeziile pentru copii.

Imaginea păsărilor neajutorate este evidențiată în poezia *Motanul pedepsit* de **Elena Farago** prin comparație cu ferocitatea și șiretenia motanului. Rândunica lasă cuibul nesupravegheat pentru a procura hrană pentru pui. Motanul plănuiește să mănânce puii dar este pedepsit de Petrișor care-l lovește cu o piatră. Acesta își justifică gestul prin apărarea puilor neajutorați:

Iartă-mă, te rog, căci eu

Te-am lovit, și rău îmi pare,

Dar de bieții puișori

Ție cum nu ți-a fost milă,

Când săriseși să-i omori?(E.Farago, *Motanul pedepsit*)

Și pisica hoată, care a furat un picior de rață și a încercat să arunce vina pe câine, este pedepsită de fetiță pentru a corecta comportamentul greșit:

Deși încă o iubesc,

Trebuie s-o pedepsesc.

C-a fost rea și dușmănoasă,

Și n-o las să intre-n casă.(E.Farago, *Pedeapsa mâței*)

Însă motanul poate fi și un exemplu pentru fetița căreia nu-i place să se spele, în poezia *Tanu*:

Tanu-i un motan cuminte

Și-i atâta de curat,

C-are voie să se culce

Chiar pe perinele din pat.(E.Farago, *Tanu*)

În poezia *Zdreanță* de **Tudor Arghezi** câinele hoț este cel pedepsit. În primele versuri este

descriș foarte sugestiv poetretul lui Zdreanță, cel *cu ochii de faianță*:

E un câine zdrențuros

De flocos, dar e frumos.

Parcă-i strâns din petice,

Ca să-l tot împiedice.

Ferfelițele-i atârnă

Și pe ochi, pe nara cârnă,

Și se-ncurcă și descurcă,

Parcă-i scos din călți pe furcă.(T.Arghezi, *Zdreanță*)

De când e-n gospodărie, Zdreanță a învățat și știe multe: așteaptă până se ouă găina și când o aude cotcodăcînd *se strecoară pe furiș și pe brânci, târâș, grăpiș, ia oul și-l înghite cu totul*. Însă lăcomia lui este pedepsită de gospodină cu multă ingeniozitate: i-a dat un ou fierbinte. Efectul este cel dorit, dar amuzantă și neașteptată este motivarea lui: *Zice Zdreanță-n gândul lui: S-a făcut a dracului!*

Din categoria poeziilor care urmăresc formarea deprinderilor de bună purtare face parte și poezia *Cățelușul șchiop* de **Elena Farago**. Aceasta imaginează situații dramatice suportate de micile viețuitoare, fără apărare în fața curiozității și jocului agresiv al celor mici. Cățelul este victima unui gest nesăbuit a unui băiețel care l-a lovit cu o piatră în picior încât a rămas invalid. De atunci acesta nu se mai poate juca cu copiii și stă singur toată ziua. Din vorbele cățelului, copiii înțeleg că nu trebuie să chinuiască animalele. Ultimele versuri arată, pe înțelesul copiilor,

purtarea mai înțeleaptă a cățelului, care nu mușcă pe cel care l-a lovit, ci îl lasă să înțeleagă singur că a făcut o faptă rea:

Și-aș putea să-l mușc o dată

De picior, să mă răzbun,

Dar îl las așa să vadă

Răul, că un biet cățel

Are inima mai bună

Decât a avut-o el.(E.Farago, Cățelușul șchiop)

Bibliografie:

1. **Buzași, Ion; Chiscop, Liviu**, (2000), *Literatura pentru copii*, Ed.Grigore Tăbăcaru, Bacău
2. **Chiscop, Liviu; Buzași, Ton**, (2000), *Literatura pentru copii*, Editura Grigore Tăbăcaru, Bacău
3. **Costea, Octavia**(coord), (1995), *Literatura pentru copii*-manual pentru clasa a XIII-a-Școli Normale; EDP, București
4. **Goia, Vistian**, (2003), *Literatura pentru copii și tineret*, Editura Dacia, Cluj Napoca